

Результати дослідження соціально-психологічної адаптації та антиципаційної спроможності у працівників ОВС із різними типами ставлення до самогубства дозволяють зробити висновок про те, що негативне ставлення до суїциду може бути потужним антисуїцидальним чинником. Психопрофілактичні заходи

щодо запобігання суїцидам треба спрямувати на формування негативного ставлення до суїцидів та розвиток тих особливостей особистості, які пов'язані з цим типом ставлення. Ставлення працівників ОВС до самогубства є досить стабільним атитюдом, що рідко піддається змінам.

Література

1. Амбрумова А. Г. Диагностика суицидального поведения / А. Амбрумова, В. Тихоненко // Методические рекомендации Всесоюзного научно-медицинского суицидологического Центра. – М., 1980. – 48 с.
2. Старшенбаум Г. В. Суицидология и кризисная психотерапия / Г. Старшенбаум. – М. : Когито-Центр, 2005. – 376 с.
3. Большая психологическая энциклопедия / [отв. ред. Н. Дубенюк]. – М. : Эксмо, 2007. – 544 с.
4. Словарь психолога-практика : [сост. С. Ю. Головин]. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – Мн. : Харвест ; М. : АСТ, 2001. – 976 с.
5. Амбрумова А. Г. Диагностика суицидального поведения / А. Амбрумова, В. Тихоненко // Методические рекомендации Всесоюзного научно-медицинского суицидологического Центра. – М., 1980. – 48 с.
6. Еникеев М. И. Общая, социальная и юридическая психология : крат. энцикл. слов. / М. И. Еникеев, О. Л. Кочетков. – М., 1997. – 448 с.
7. Завальнюк А. Х. Краткий словарь судебно-медицинских терминов / А. Х. Завальнюк. – К : Вища шк., 1982. – 192 с.
8. Менделевич В. Д. Тест антиципационной состоятельности (прогностической компетентности) / В. Д. Менделевич // Социально-клиническая психиатрия. – 2002. – № 2. – С. 35–40.

Надійшла до редколегії 28.10.2009

Анотації

Розглянуто і проаналізовано чинники суїцидального ризику й антиризиків, такі, як фактор дезадаптації і здатність прогнозувати свою поведінку. Висловлено думку про необхідність більш глибокого вивчення, формування і розвитку антисуїцидальних чинників. Наведено результати дослідження рівня соціально-психологічної адаптованості й антиципаційної спроможності працівників органів внутрішніх справ залежно від типу ставлення до самогубства.

Рассмотрены и проанализированы факторы суицидального риска и антириска, такие, как фактор дезадаптации и способность прогнозировать свое поведение. Высказана мысль о необходимости более глубокого изучения, формирования и развития антисуицидальных факторов. Приведены результаты исследования уровня социально-психологической адаптированности и антиципационной состоятельности сотрудников органов внутренних дел в зависимости от типа отношения к самоубийству.

Factors of suicide risk and anti-risk such as the factor of disadaptation and ability to predict his/her behavior are researched. The author expresses a thought about the necessity of deeper research, formation and development of anti-suicide factors. Results of the research concerning the level of social and psychological adaptation and anticipation competence of internal affairs agencies' officers depending on the type of attitude to suicide are presented.

УДК 159:351.745.7

І. М. ОХРИМЕНКО,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри юридичної психології

Київського національного університету внутрішніх справ

МОЖЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ФАХІВЦЯ-ПСИХОЛОГА ДО ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ ЗАВДАНЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Важливою вимогою до сучасної практики оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) є необхідність оновлення її арсеналу сучасними науковими технологіями. Комплексний підхід до організації попередження та роз-

криття злочинів повинен забезпечуватися за рахунок активної інтеграції в цю діяльність прийомів, засобів і методів, що розробляються й використовуються в інших галузях наукового пізнання, зокрема в загальній та юридичній

психології. Саме тому удосконалення та якісне оновлення оперативно-розшукової діяльності, про необхідність якого сьогодні багато говориться на різних рівнях, неможливе без психологічного її забезпечення.

Крім того, є підстави стверджувати, що така необхідність зумовлена, у першу чергу, потребами сучасної оперативної практики. Доволі часто неоднозначне та подекуди хибне тлумачення ситуації чи поведінки конкретних осіб, позбавлене кваліфікованого залучення психологічних можливостей, призводить до виникнення прорахунків та проблемних моментів оперативно-розшукової діяльності сьогодення. Натомість знання психологічних чинників людської поведінки загалом і тих, що лежать в основі формування антисуспільної спрямованості конкретних осіб зокрема, допомагає глибше зрозуміти внутрішні механізми злочинної поведінки, а відповідно може чинити позитивний вплив на оперативну практику.

Питання використання спеціальних психологічних знань в оперативно-розшуковій діяльності завжди привертало увагу теоретиків та практиків, і на сьогодні вже опубліковано значну кількість наукових праць (А. І. Алексєєва, Б. І. Бараненка, Р. К. Безруких, О. Ф. Возного, В. В. Головача, Г. Є. Запорожцевої, В. І. Лазнева, Н. Л. Макарова, Ю. В. Нікітіна, Г. К. Синилова, В. Г. Соколова, С. Я. Тихонова, В. Ю. Фролова, В. О. Черепанова та ін.). Але слід зауважити, що комплексні психологічні дослідження з цієї проблематики майже не проводилися, а узагальнені висновки формулювалися, здебільшого, на підставі адаптованого використання загальних психологічних знань, а також запозичення деяких емпіричних даних тотожного характеру. Це в котре підкреслює актуальну необхідність розробки всебічного наукового концептуального підходу з даної тематики.

Варто наголосити, що неможливо механічно екстраполювати здобутки загальної психології на оперативно-розшукову діяльність, тому першочерговим завданням є адаптація окремих спеціальних психологічних знань до потреб практики. Адже навіть особливості здійснення психологічної інтерпретації та залучення напрацьованих психологічною наукою технологій до розкриття злочинів залежать від сфери їх впровадження (етапу оперативно-розшукового провадження, особливостей вирішуваних оперативним підрозділом професійних завдань тощо). В одних випадках оперативний уповноважений спирається лише

на власну психологічну освіченість у межах компетентності, в інших – може і навіть повинен використовувати допомогу професійного психолога (консультанта, фахівця).

Загалом, раніше проведені дослідження [1; 2], які базувалися на комплексному підході, свідчать, що застосування спеціальних психологічних знань в оперативно-розшуковій діяльності може бути реалізоване у трьох основних формах: 1) консультація; 2) залучення штатного фахівця-психолога до розробки й участі у проведенні оперативно-розшукових заходів; 3) безпосередня діяльність працівника оперативного підрозділу, який має відповідну спеціальну психологічну підготовку.

Нагадаємо, що питання безпосередньої діяльності працівників оперативних підрозділів періодично стають предметом психологічних досліджень науковців [3; 4]. Натомість інші наведені нами форми застосування спеціальних психологічних знань в оперативно-розшуковій діяльності залишаються поза увагою й дотепер. Виходячи з наведеного, основна мета даної статті буде полягати в дослідженні аспектів залучення практичних психологів у напрямку сприяння діяльності працівників оперативних підрозділів щодо ефективного виконання завдань ОРД.

Важливою формою використання спеціальних знань може бути залучення підготовлених осіб для надання консультацій (у тому числі психологічних) з питань у межах їх компетенції. В оперативно-розшуковому законі, на відміну від кримінально- чи цивільно-процесуального права, ця форма використання спеціальних знань не обумовлена. Натомість, за аналогією до того ж кримінального процесу, можна впевнено стверджувати про можливість та доцільність застосування таких спеціальних знань із залученням відповідних спеціалістів. Так, консультація психолога може знадобитися під час підготовки до реалізації окремих оперативно-розшукових заходів, особливо тих, що побудовані на інформаційно-комунікативній взаємодії: опитування, впровадження в злочинне середовище, вивідвання тощо. Усі вони пов'язані із комунікацією працівника оперативного підрозділу з категоріями громадян, що становлять інтерес, або з продуктами діяльності цих людей. У першому випадку психологічний чинник присутній у чистому вигляді як психологічні особливості конкретної людини, що потребують стимуляції з метою отримання інформації про злочин та особу (осіб), що його вчинила (вчинили);

у другому випадку він трансформований у матеріалізовані носії психологічної інформації.

Працівник з метою забезпечення завдань розкриття злочину може в усній чи письмовій формі звернутися до компетентної особи за консультацією і отримати таку (відповідно в усній чи письмовій формі). На нашу думку, особа, яка знається на психології, здатна надати консультацію з таких питань:

1) основні напрями та нові досягнення в галузях загальної психології;

2) індивідуальні психологічні відмінності, типологія особи, специфічні прояви поведінки окремих психологічних типів;

3) вікові особливості психічного розвитку особи, динаміка пізнавальних, емоційно-вольових процесів на різних етапах становлення й розвитку особи;

4) психологічний зміст виконуваних людиною трудових операцій, можливі помилки на психологічному ґрунті, взаємовплив особистісних (суб'єктивних) та ергономічних (об'єктивних) чинників праці;

5) вплив на поведінку перенесених чи наявних психічних і соматичних захворювань, затримки в розвитку особи, її соціальна адаптація;

6) типові психологічні риси дорослих та неповнолітніх злочинців; можливості врахування в діяльності особистісних, соціальних, криміногенних особливостей об'єкта оперативної взаємодії; прогнозування кримінальної поведінки об'єкта залежно від ситуації та особистісних особливостей;

7) окремі психологічні феномени, стани, процеси, їх наявність чи відсутність у ситуації вчинення злочину;

8) методи, засоби та межі психологічного впливу на особу з метою встановлення психологічного контакту, формування довірчих стосунків тощо.

Звичайно, такі консультації психологів мають, як правило, загальний характер, адже останніх не попереджають про відповідальність за розголошення довірених даних. Крім того, працівник оперативного підрозділу не може пред'явити консультанту матеріали оперативно-розшукової справи. Тому консультація на етапі розкриття злочину завжди має неповний, обмежений характер, та й методичний арсенал психолога під час надання консультації досить обмежений: не досліджується головний необхідний об'єкт – особистість конкретної людини.

Процесуальна регламентація використання спеціального психологічного знання у формі

консультації при розкритті злочинів може відповідно до ст. 11 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [5] полягати у письмовому зверненні керівника органу внутрішніх справ за місцем роботи психолога або особисто до нього з проханням дати роз'яснення щодо питань, вказаних у такому листі; у необхідних випадках – у запрошенні психолога для ознайомлення з окремими матеріалами оперативної справи і надання консультації з урахуванням цих матеріалів. Зокрема, допомога консультанта психолога оперативним підрозділам в ході розкриття злочинів може відбуватися в такій якісно новій для вітчизняної юридичної практики формі, як складання пошукового психологічного портрета злочинця на основі характерних ознак злочину й обстановки на місці його вчинення, формулювання рекомендацій щодо проведення окремих розшукових дій, які базуються на психологічному аналізі зібраної оперативної інформації.

Разом із тим, рівень професійної підготовки працівників оперативних підрозділів не завжди свідчить про їх психологічну компетентність, зокрема, щодо наявності відповідних психологічних знань та умінь їх реалізувати в складних умовах. Це можна підтвердити й результатами проведених нами раніше наукових досліджень. Так, керівники апаратів карного розшуку вказують на недостатній рівень ефективності взаємодії з громадянами, у тому числі через низьку психологічну підготовленість працівників оперативних підрозділів (34,2 %), відсутність особистісних властивостей, що сприяють встановленню психологічного контакту (33,1 %). Опитані ж оперуповноважені карного розшуку прямо вказують на постійне відчуття потреби у вміннях налагоджувати взаємодію та здійснювати психологічний вплив на об'єкти взаємодії (41,5 %).

Дані проблеми можуть компенсуватися за рахунок відповідної професійної, передусім психологічної, підготовки працівників оперативного підрозділу або залучення фахівців у галузі психології, тим більше, що аналіз сучасної оперативно-розшукової практики дозволяє дійти висновку про те, що участь спеціаліста можлива й у процесі провадження оперативно-розшукових заходів, спрямованих на попередження та розкриття злочинів. Однак для цього фахівець-психолог повинен: а) мати спеціальні психологічні знання; б) бути штатним працівником органу внутрішніх справ у цілому чи конкретного оперативного

підрозділу; в) виконувати специфічні допоміжні функції забезпечення розкриття злочинів та здійснення психологічного впливу на об'єкти оперативного інтересу; г) звертати увагу оперативного уповноваженого на значущі обставини, що мають психологічну природу, та пояснювати питання, що виникають під час провадження окремих оперативно-розшукових заходів.

Штатний фахівець-психолог, на нашу думку, може проводити спостереження, застосовувати інші методи для визначення психологічних аспектів обставин і фактів, які встановлюються працівником оперативного підрозділу. З цією метою він використовує психодіагностичні методики дослідження об'єкта. Це відповідає позиції В. Г. Гончаренка та інших учених і практиків, які виступили проти заборони спеціалісту проводити спеціальні дослідження і вказали, що аргументація про підміну спеціалістом експертного дослідження тут недоречна, оскільки це не суперечить інтересам об'єктивної тенденції практики щодо широкого використання спеціальних знань [6, с. 102]. Дослідження спеціаліста у даному випадку за своїм характером є позапроцесуальною діяльністю, яка здійснюється офіційно, хоча гарантією її об'єктивності є не норма кримінально-процесуального закону, а професійна етика.

Участь фахівця-психолога може мати деякі обмеження юридичного характеру, пов'язані з неможливістю робити висновки про правильність оперативно-розшукових заходів, діяти поза вказівками уповноваженого органу. З огляду на це, штатний фахівець-психолог повинен залучатись до проведення тих оперативно-розшукових заходів, що насичені пізнавальними та комунікативними компонентами. Його допомога була б особливо потрібною у процесі синтезу міркувань щодо мотивів злочинного діяння, особистісних відмінностей підозрюваного (злочинця), його стану в криміногенній ситуації; така допомога сприяла б уникненню можливих помилок щодо визначення психологічних особливостей злочинця і психологічного характеру ситуації вчинення злочину, оскільки базувалася б, насамперед, на спеціальних наукових знаннях, що виходять за межі компетентності працівника оперативного підрозділу.

Імовірно, ефективною була б участь штатного фахівця-психолога у проведенні працівниками оперативного підрозділу негласного огляду приміщення, транспортних засобів, земельних ділянок, про що йдеться у

п. 7 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Тут велике значення має не тільки використання спеціальних технічних засобів згідно з нормами закону, але і знання психології людини. Наприклад, психологічні особливості особи, її характер, темперамент, інтелектуальний рівень, тип мислення, особливості відчуттів і сприйняття проявляються в тому, де і яким чином вона приховує предмети та знаряддя злочину. Визначення цих особливостей допомагає правильно оцінити поведінку підозрюваного, більш точно визначити місцезнаходження предмета, що розшукується тощо.

Доцільною ми вважаємо також документально оформлену участь фахівця-психолога при провадженні негласного упізнання, у процесі якого свідок (очевидець), потерпілий (постраждалий) у результаті сприйняття об'єктів, які йому пред'являються, та їх порівняння з образом, зафіксованим у пам'яті, доходить висновку про їх схожість, тотожність або відмінність. Часто проведення такого упізнання може бути ускладнене саме психологічними чинниками. Тому в разі необхідності з упізнавачем можна провести попередню бесіду з приводу зовнішнього вигляду, прикмет, обставин, за яких він сприймав об'єкт оперативної уваги; після впізнання – уточнити ознаки, за якими він упізнав. На практиці тут можуть виникнути ускладнення у зв'язку з тим, що при симультанному типі впізнавач сприймав об'єкт у цілому і може бути не здатним указати на деталі, складові частини ситуації, елементи тощо, що, природно, породжує сумніви в адекватності упізнавання взагалі (не як процесуального, а як психологічного процесу). Фахівець-психолог міг би допомогти працівнику оперативного підрозділу визначити психологічні особливості особи впізнавача, підготувати останнього, визначити тип упізнання, можливі психологічні бар'єри для упізнання, допомогти усунути їх тощо. Така участь психолога є тим вагомішою, що нездатність описати об'єкт не виключає можливості його адекватного упізнання, так само як правильне описання ознак і деталей може мати місце і при помилковому упізнанні.

За аналогічним порядком участь фахівця-психолога може бути корисною і в процесі проведення контрольної та оперативної закупівлі й постачання товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб; витребування, збирання і вивчення документів та даних, що

характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, а також спосіб життя окремих осіб; проведення операцій із захоплення злочинців, припинення злочинів; відвідування жилих та інших приміщень за згодою їх власників або мешканців для з'ясування обставин вчиненого злочину (пп. 2, 4, 5, 6 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність») тощо [5]. Відмінність становить лише організаційний аспект їх проведення та участі в ньому кваліфікованого спеціаліста психологічного спрямування.

Наприклад, у психологічному плані проведення витребування, збирання і вивчення документів та даних, що характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, фізичних осіб, характеризується не тільки упізнавальними моментами, але й інтенсивною комунікативною та емоційно-вольовою взаємодією учасників, яка функціонально може породжувати ускладнення перевірки інформації. Вона викликає емоційну напругу, що поширюється як на суб'єктів, так і на об'єктів даних заходів. Участь психолога допомогла б оперативному уповноваженому зняти психологічну напругу, правильно зрозуміти та розтлумачити поведінку особистості, спонукати її до належної поведінки. Крім того, кваліфікована допомога психолога може стати в нагоді й для виявлення нещирості об'єктів перевірки, що сприятиме правильній побудові стратегії поведінки її ініціаторів.

Важливо мати на увазі, що в більшості випадків документи можуть бути джерелами доволі значущої суто психологічної інформації (світоглядного, інтелектуального, потребо-мотиваційного, комунікаційного, вольового, емоційного характеру), особливо якщо йдеться про персоніфіковані особисті документи (наприклад, щоденники, плани, особисті та службові листи, записні книжки тощо). Тому їх кваліфіковане оперативне опрацювання, у тому числі за рахунок залучення фахівця-психолога, дає можливість належним чином діагностувати та інтерпретувати одержану інформацію психологічного характеру на користь ефективного вирішення оперативно-службових завдань.

Одним з обов'язкових компонентів психологічної структури оперативно-розшукової діяльності є комунікація, що окреслює особливості взаємодії в процесі спілкування людей. Основою вирішення складних завдань оперативної практики може бути інформаційно-контактна взаємодія, результати якої досягаються лише

завдяки ефективним комунікативним технологіям. Опитування як різновид контактної взаємодії оперативного уповноваженого з особою є засобом встановлення подій, фактів, обставин учиненого злочину, які часто не спостерігаються безпосередньо, а встановлюються шляхом сприйняття інформації про злочин, злочинця тощо.

На відміну від взаємодії слідчого з допитуваним, що здійснюється з метою отримання процесуально значущої інформації у справі та може заздалегідь прогнозуватися і плануватися, комунікативний процес в ОРД (наприклад, у формі опитування) – це спілкування двох сторін, мета якого повинна бути, як правило, утаємничена для об'єкта оперативного інтересу; ініціатору складно передбачити кінцеві наслідки та особливості перебігу самого контакту. Тому в психологічному сенсі він набагато складніший, оскільки потребує від працівника оперативного підрозділу вміння одночасно (паралельно) керувати двома сторонами спілкування: гласною (видимою, зрозумілою для співрозмовника) та негласною (невидимою, прихованою).

Психологічні особливості проведення даного оперативно-розшукового заходу в більшості випадків залежать від статусу особи, що становить інтерес, та її індивідуально-психологічних особистісних особливостей. Знаючи психологію опитуваної людини, оперативний уповноважений може більш ефективно побудувати взаємодію, отримати достовірнішу інформацію. Але процесу психологічного вдосконалення оперативно-розшукової діяльності взагалі й опитування зокрема протистоять особистісні пізнавальні можливості ініціатора. Не маючи достатніх професійних знань у галузі психології, він вимушений діяти інтуїтивно або обирати той варіант психологічного впливу, який уже напрацьовано «за старою схемою», і буде ним користуватися без урахування індивідуальних особливостей особистості. За таких умов участь кваліфікованого психолога допомогла б швидко розібратися зі складними психологічними феноменами, що становлять оперативний інтерес. Така потреба особливо загострюється у випадках, коли опонент сам володіє навичками психологічного впливу. Кваліфікований фахівець міг би забезпечити створення позитивного психологічного контакту, довірчих стосунків, допоміг би обрати засоби прийняттого психологічного впливу з метою стимулювання опитуваного повідомити оперативно значущу інформацію.

Тут, на нашу думку, можливе залучення усіх форм використання спеціальних психологічних знань в оперативно-розшуковій діяльності: спочатку психолог може консультувати з приводу обставин, що мають психологічний зміст, потім – безпосередньо надавати психологічну допомогу при здійсненні окремих оперативно-розшукових заходів, а пізніше – проводити психологічну експертизу в межах провадження досудового розслідування.

Отже, на нашу думку, участь психолога має бути невід’ємним атрибутом ефективної оперативно-розшукової практики, видозмінюючись у варіаціях використання спеціального психологічного пізнання в оперативно-розшуковій діяльності: консультування з приводу обста-

вин, що мають психологічний зміст; безпосередня психологічна допомога під час здійснення окремих оперативно-розшукових заходів. Розширенню практики впровадження спеціальних психологічних знань в оперативно-розшуковий процес та відпрацюванню оптимального механізму (швидкість, об’єктивність, надійність тощо) залучення фахівців-психологів до розробки і проведення оперативно-розшукових заходів сприятиме створення груп психологічного супроводження та підтримки у складі оперативних підрозділів МВС України, що вкотре підкреслювало б тенденцію до якнайшвидшого вдосконалення юридичної практики відповідно до потреб сьогодення.

Література

1. Психологічне забезпечення оперативно-службової діяльності працівників міліції : навч.-метод. посіб. в 2 ч. Ч. 1 Професійно-психологічна підготовка працівників оперативних підрозділів / [Д. О. Александров, В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко та ін.]. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2003. – 124 с.
2. Охріменко І. М. Психологічні засади ефективності спілкування працівника оперативного підрозділу в процесі вирішення службових завдань / І. М. Охріменко // Іменем закону. Науковий вісник. – 2008. – № 1 (5). – С. 20–22.
3. Криволапчук В. О. Пріоритетні напрями психологічного забезпечення професійної діяльності оперативних підрозділів на сучасному етапі розвитку системи МВС України / В. О. Криволапчук // Психологічне супроводження оперативно-розшукової діяльності : тези Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 28 листопада 2008 р.) / [ред. кол.: Є. М. Моїсєєв, Д. О. Александров, О. О. Бандура та ін.]. – К. : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2008. – С. 8–10.
4. Тищенко О. І. Психологічне забезпечення діяльності оперативних підрозділів ОВС / О. І. Тищенко // Психологічне супроводження оперативно-розшукової діяльності : тези Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 28 листопада 2008 р.) / [ред. кол.: Є. М. Моїсєєв, Д. О. Александров, О. О. Бандура та ін.]. – К. : Київський нац. ун-т внутр. справ, 2008. – С. 78–80.
5. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18 лют. 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.
6. Гончаренко В. И. Экспертиза в судебной практике : учеб. пособ. / В. И. Гончаренко. – К. : Изд-во КГУ, 1987. – 200 с.

Надійшло до редколегії 24.11.2009

Анотації

Розглянуто основні форми використання спеціальних психологічних знань у процесі виконання завдань оперативно-розшукової діяльності. Висловлено думку про те, що широке застосування психологічних закономірностей та технологій на всіх етапах оперативно-розшукового провадження створює додаткові можливості у напрямку ефективності попередження та розкриття злочинів.

Рассмотрены основные формы использования специальных психологических знаний в процессе выполнения заданных оперативно-розыскной деятельности. Высказана мысль о том, что широкое применение психологических закономерностей и технологий на всех этапах оперативно-розыскного производства создает дополнительные возможности в направлении эффективности предупреждения и раскрытия преступлений.

The basic forms of special psychological knowledge usage in the process of operative and search activity tasks performing are researched. The author provides an idea that the wide usage of psychological mechanisms and technologies on all stages of operative and search proceeding creates additional conditions in the sphere of effective crime prevention and solving.